

Hedelmän- ja marjanviljelyn talviluentopäivät 9.3.2010, Vantaa Maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila

Valtiohallan tervehdys

Arvoisat hedelmän- ja marjanviljelijät, hyvät kuulijat,

Kiitos kutsusta tulla puhumaan näille talviluentopäivillenne. Päivät järjestetään peräti jo 30. kertaa. Tämä on todella hieno perinne. Päivien ohjelmasta näkee, että täällä saatte tietoa erittäin kattavasti mitä moninaisimmista ajankohtaisista aiheista. Olettekin jo kuulleet mm. pohjavesialueiden rajausselvityksien tuloksista. Hanke on osoittanut, että lisää tietoa Suomen pohjavesialueista tarvitaan.

Kotimaisessa hedelmän- ja marjantuotannossa on lukuisia vahvuuksia luonnonolosuhteista yrittäjien ammattitaitoon. Kasvukauden pitkä päivä vahvistaa aromeja, talven kylmyys – ainakin vielä nykyään voi näin sanoa – vähentää kasvinsuojeluaineiden tarvetta ja runsaat vesistömme takaavat kasteluveden saannin. Tuotteet ovat laadultaan ensiluokkaisia ja hygieniavaatimukset ovat korkeita.

Te hedelmän- ja marjanviljelijät reagoitte nopeasti toimintaympäristön muutoksiin ja olette ottaneet käyttöön ennakkoluulottomasti uusia tuotantomenetelmiä ja teknologiaa. Esimerkiksi satoiset hillittykasvuiset omenapuut ovat yleistyneet 2000-luvulla. Samoin varastointiteknikka kehittyy. Säätoilmavarastoinnin käyttöönotto on mahdollistanut se, että me kuluttajat voimme ostaa kotimaista omenaa vielä pitkälle vuodenvaihteen jälkeenkin.

Marjojen tunnelikasvatus tuo joillekin yrittäjille mahdollisuuksia kilpailla varhaismansikan markkinoilla tuontia vastaan. EU-jäsenyyden aikana kotimainen mansikka on menettänyt markkinoita tuontimansikalle erityisesti juhannuksen alusviikkoina. Satokautta voidaan tunnelikasvatuksen myötä myös myöhentää.

Te puutarha-alan yrittäjät olette kautta aikojen panostaneet yhteisvoimin tuotteiden markkinointiin. Olette myös ymmärtäneet tuotteiden kotimaisuuden merkityksen markkinoinnissanne. 20 vuotta käytössä ollut sirkkalehtimerkki on yksi Suomen tunnetuimmista brändeistä. Taloustutkimus Oy:n vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan 90 % suomalaisista tunnistaa merkin.

Viime vuosina on tullut esiin useita tapauksia, joissa ulkomaisia tuoremarjoja on myyty kotimaisina. Tämä on todella vastenmielistä. Röyhkeimmissä tapauksissa tuotteet on pakattu jo kasvatusmaassaan suomalaisiin laatikoihin. Myös vihanneksilla on todettu alkuperän väärentämistä.

Tuonti ja kuluttajien valinnan vapaus kuuluu tähän päivään. Kilpailun tulee kuitenkin ehdottomasti tapahtua avoimin kortein eikä kuluttajaa harhauttamalla. Useat kuluttajat arvostavat kotimaisia marjoja ja hedelmiä ja haluavat ostaa nimenomaan laadukkaita kotimaisia tuotteita. Alkuperän väärentämiseen tulisi puuttua entistä tiukemmin. Maa- ja metsätalousministeriössä ja Elintarviketurvallisuusvirasto Evirassa selvitettiin viimeksi viime syksynä mahdollisuuksia valvonnan tehostamiseen. Valitettavasti valvontaresurssien rajallisuus näyttää olevan valvonnan tiukentamisen esteenä. Aion kuitenkin vielä olla yhteydessä Eviraan tehostetun valvonnan mahdollisuudesta.

Evira on aiemmin ehdottanut sitä, että tuotteita ei myytäisi suoraan myyntipöydältä, vaan että ne myytäisiin laatikoista tai rasioista. Toisaalta he ovat ehdottaneet, että viljelijät merkitsivät pakkauksiin aina pakkauspäivämäärän.

Yksi keino, joka auttaisi ainakin jonkin verran, on kuluttajien valistaminen. Kampanjan myötä kuluttajat toivottavasti osaisivat entistä enemmän vaatia tuotteita esimerkiksi toreilta ostaessaan, että laatikoissa on viljelijän nimi. Kuulen mielelläni alustukseni jälkeen teidän ehdotuksianne ja näkemyksiänne tästä aiheesta.

Saastuneet ja vatsatautiepidemioita aiheuttaneet ulkomaiset marjapakasteet ovat tuoneet huonoa mainosta marjoille yleensäkin. Kotimaisten niin viljeltyjen kuin myös metsämarjojen käyttöä olisi varaa lisätä sen sijaan, että tuodaan ulkomailta huonolaatuista marjaa. Julkisissa ruokapalveluissa unohdetaan liian usein ruokaturvallisuus, ja hinta ratkaisee liikaa.

Arvoisat kuulijat,

Maa- ja metsätalousministeriö tukee kansallisin varoin maataloustuotteiden menekinedistämistä. Myös EU:n osarahoittamaa tukea on saatavissa menekinedistämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriö on avannut erillishaun luomutuotteiden sekä lasten ja nuorten marjojen, hedelmien ja kasvien kulutuksen menekinedistämiseksi. Suuri osa lapsista ja nuorista syö aivan liian vähän kasviksia, marjoja ja hedelmiä. Tavoite "puoli kiloa päivässä" ei täyty läheskään kaikkien lasten ja nuorten kohdalla.

Euroopan Unionissa käynnistettiin viime vuonna jäsenmaille vapaaehtoinen kouluhedelmäohjelma, jossa osin EU:n varoin ja osin kansallisin varoin tuetaan lasten ja nuorten kasvien syöntiä. Maa- ja metsätalousministeriössä päätettiin viime vuonna, että Suomi ei ota käyttöön tätä kouluhedelmäohjelmaa. Ohjelman toteuttamista selvitettiin perusteellisesti maa- ja metsätalousministeriössä, mutta hallinnollisten toimeenpano- ja valvontakustannusten laskettiin muodostuvan liian suuriksi verrattuna siihen, että varoilla olisi voitu kustantaa lapsille ja nuorille vain yksi hedelmä- tai marja-annos kuukaudessa. Sen sijaan sekä maa- ja metsätalousministeriössä että sosiaali- ja terveysministeriössä päätettiin hyödyntää tänä ja ensi vuonna jo olemassa olevia järjestelmiä lasten ja nuorten hedelmien, marjojen ja kasvien kulutuksen lisäämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriössä keinoksi valittiin juuri tuo mainitsemani menekinedistämisen erillishaku. Hankkeilta toivotaan tietouden lisäämisen ohessa myös mahdollisuuksien mukaan konkreettista tuotteiden jakelua.

Myös suomalaisen ruokakulttuurin edistämishankkeen toimilla hallitus on vuodesta 2008 panostanut lasten ja nuorten ruokatottumusten kehittämiseen, mm. kouluruokakampanjoilla. Lisäksi ohjelmalla edistetään laajemminkin lähi- ja luomuruuan käyttöä. Ohjelma nostaa ruoan esille hyvinvoinnin lähteenä. Ohjelma tuo esiin vaikutuksia, joita ruokavalintamme tuovat terveyteen, ympäristöön, työllisyyteen, huoltovarmuuteen ja maamme ruokailmeeseen.

Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitto toteuttaa tänä vuonna kansallisin varoin rahoitettavaa menekinedistämishanketta. Tässä valtakunnallisessa hankkeessa tavoitteena on vahvistaa omenien ja puutarhamarjojen sesonginmukaista käyttöä. Hanke on mitä arvokkain. On totta, että nykyään useat kuluttajat saattavat olla vieraantuneita tunnistamaan ja arvioimaan puutarhatuotteiden satokausien ajoittumista. Hankkeessa myös elvytetään kotisäilöimisen perinnettä. Uskon kuluttajien jatkossa kiinnostuvan kotisäilöinnän mahdollisuuksista nykyistä enemmän.

Me maa- ja metsätalousministeriössä kannustamme järjestöjä hakemaan jatkossa myös EU:n osarahoittamia menekinedistämishankkeita. Tähän asti näitä EU-hankkeita on haettu Suomessa melko vähän. Niiden kautta saataisiin kotiutettua EU-rahaa Suomeen.

Suomessa tarjotaan julkisissa ruokapalveluissa 440 miljoonaa ateriaa vuodessa ja niiden hankintoihin käytetään vuosittain noin 300 miljoonaa euroa. Tiedot siitä, että julkisissa ruokapalveluissa käytetään pääosin tuontiraaka-aineita, ovat hämmästyttäviä. Paljon on keskusteltu siitä, estääkö hankintalainsäädäntö julkisissa hankinnoissa kotimaisen tai lähiruuan käytön. Valitettavasti en päässyt kuuntelemaan edellistä luentoa tästä aiheesta. Luennon otsikko ”Paikallisella ruualla on mahdollisuus julkisissa hankinnoissa” vastaa minunkin käsitystäni aiheesta. Kilpailuttamisessa voidaan täysin laillisesti painottaa kokonaistaloudellisuutta, tuotteiden laatua, turvallisuutta ja ympäristövaikutuksia.

Kyse on mielestäni lain tuntemuksen puutteista ja päättäjien tahdosta. Julkisissa elintarvikehankinnoissa tarvitaan lisää tarjouspyyntö- ja hankintaosaamista. Tähän tarpeeseen maa- ja metsätalousministeriö on vastannut rahoittamalla oppaita ja nettisivuja.

Arvoisat kuulijat,

Viime vuonna kotimaisen mansikan, vadelman ja omenien hinta laski sesonkiaikana valitettavan alas. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen ennusteen mukaan kaikkien puutarhatilojen kannattavuuskerroin jäisi viime vuonna 0,37:ään. Kannattavuuskerroin kuvaa sitä, kuinka suuri osa yrittäjän oman työn palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta on saavutettu. Vuonna 2008 kerroin oli vielä huonompi, 0,30. Muina 2000-luvun vuosina kerroin on ollut 0,5-0,6 tietämällä.

Kuten tiedätte, hallituksella ei ole valitettavasti keinoja puuttua tuottajahintoihin. Hallitus on kuitenkin omilla toimillaan pyrkinyt edistämään suomalaisen tuotannon arvostusta. Tästä esimerkkejä ovat jo mainitsemani menekinedistämistuet ja suomalaisen ruokakulttuurin edistämishjelma. Lisäksi suomalaisen elintarvikeketjun laatua ja kilpailukykyä on kehitetty yli 10 vuoden ajan myös kansallisen elintarviketalouden laatustrategiatyön parissa.

Viime vuonna laatu- ja hankintajärjestelmien hankkeena rahoitettiin muun muassa Kotimaiset Kasvikset ry:n Laatatutkimus III –hanke, jossa kehitettiin erityisesti pakkaamoyritysten auditointijärjestelmää sekä tiedotettiin puutarha-alan laatu- ja hankintajärjestelmistä. Tänä vuonna tuetaan Puutarhaliiton hanketta, jossa kehitetään puutarha-alan laatu- ja hankintajärjestelmää kansainvälisesti vertailukelpoiseksi.

Vetämässäni maatalouden tulo- ja kannattavuustyöryhmässä on etsitty keinoja alkutuotannon kannattavuuden parantamiseen. Työryhmän ensimmäiset esitykset toteutettiin viime vuonna. Energiaverojen palautusta korotettiin kesäkuun alusta lukien. Pienituloisempia maatalousyrittäjiä helpottaa mahdollisuus valita tästä vuodesta alkaen verotuksessa koko tulo verotettavaksi ansiotulona. Maatilatalouden kehittämisrahastoon eli Makeraan, josta rahoitetaan investointituet ja nuoren viljelijän aloitustuet, siirretään tällä hallituskaudella yhteensä 270 milj. euroa. Edellisellä hallituskaudella lisättiin vain 64 milj. euroa. Investointitukea myönnettiin viime vuonna viidelle hedelmän- ja marjanviljelijälle kylmävarastointi-investointiin. Toivottavasti alan kannattavuuden kehittyminen mahdollistaisi jatkossa useampienkin tuotevarastoinvestointien toteuttamisen.

Tammikuussa käynnistyi hallinnon ja tuottajajärjestöjen yhdessä suunnittelema Maatilojen energiaohjelma, johon voivat kaikki suomalaiset maatalous- ja puutarhatilat liittyä. Tämän vapaaehtoisen ohjelman tavoitteena on edistää tilojen kannattavuutta energiankäyttöä tehostamalla ja energiakustannuksia alentamalla sekä uusiutuvan energian käyttöä lisäämällä. Samalla edesautetaan myös maatalous- ja puutarhasektoria koskevien ilmasto- ja energiatavoitteiden

saavuttamista ja pienennetään tuotteiden hiilijalanjälkeä. Ohjelman palveluihin kuuluu muun muassa tilakohtainen energiasuunnitelma, jossa energia-asioihin perehtynyt neuvoja käy yhdessä isäntäväen kanssa läpi mahdollisuudet tilan energialaskun pienentämiseen. Valtio kannustaa suunnitelmien tekoon maksamalla kustannuksiin 85 prosentin tukea.

EU:n mahdollistama, vuotta 2010 koskeva kansallisista varoista maksettava lisätuki maksetaan vuoden loppupuolella. EU:n komission sääntöjen mukaan tämän tuen on kohdennuttava taloudellisissa vaikeuksissa oleville tiloille. Koska tilakohtaisesti ei voida ryhtyä tutkimaan kunkin tilan taloudellista tilannetta, tuottajajärjestöjen kanssa on sovittu, että tätä tukea maksettaisiin velkaisille tiloille. Tukea korotettaisiin rakennusinvestointeja tehneille tiloille. Tukimalli vaatii vielä EU:n komission hyväksynnän.

Maaliskuun lopulla käydään hallituksen neuvottelut tulevien vuosien budjetin kehyksistä. Näissä neuvotteluissa pyrin saamaan maatalouden kannattavuutta parantavia ratkaisuja läpi. Tässä tarvitaan koko hallituksen tukea.

Hyvät kuulijat,

Uskon, että niiden kuluttajien joukko, joille kotimaisuus on ensiarvoisen tärkeää, kasvaa entisestään jatkossa. Ilmastonmuutos tulee heikentämään maapallon hedelmällisimpien alueiden tuotantomahdollisuuksia. Tämäkin lisää suomalaisten hedelmien ja marjojen tuotannon mahdollisuuksia. Esimerkiksi päärynä ja viinirypäleet voivat pitkällä aikavälillä muodostua merkittäviksi tuotteiksi ilmastoltaan parhaimmilla alueillamme.

Toivotan teille antoisia neuvottelupäiviä ja yrityksillenne menestystä toiminnassanne.